

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2024 metai

1

Lietuvos istorijos institutas
Vilnius 2024

Žurnalo leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ IR SKLAIDOS
2016–2024 METŲ PROGRAMĄ
Projekto finansavimo sutartis Nr. S-LIP-22-32

Redakcinė kolegija / Editorial Board / Redaktion:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva /
Vytautas Magnus University, Lithuania

Krzysztof BUCHOWSKI
Balstogės universitetas, Lenkija /
University of Białystok, Poland

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Tomasz KEMPA
Mikalojaus Koperniko universitetas Torunėje, Lenkija /
Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vėjas G. LIULEVIČIUS
Tenesio universitetas Noksvilyje, JAV /
University of Tennessee, Knoxville, USA

Bernadetta MANYŚ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuva /
Lithuanian Culture Research Institute, Lithuania

Mathias NIENDORF
Greifšvaldo universitetas, Vokietija /
University of Greifswald, Germany

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas, Lietuva /
Vilnius University, Lithuania

Jolita SARCEVIČIENĖ (atsakingoji sekretorė / Executive Secretary)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Gintautas SLIESORIŪNAS (pirmininkas / Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Darius STALIŪNAS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas, JAV /
Millersville University, USA

Mindaugas ŠAPOKA (pirmininko pavaduotojas / Deputy Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Joachim TAUBER
Šiaurės Rytų institutas Liuneburge, Vokietija /
Nordost Institut in Lüneburg, Germany

Theodore R. WEEKS
Pietų Iliojaus universitetas Karbondeilyje, JAV /
Southern Illinois University, Carbondale, Ill., USA

Andrzej ZAKRZEWSKI
Varšuvos universitetas, Lenkija /
University of Warsaw, Poland

Registruota duomenų bazė:
Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE
EBSCO Publishing. Lituanistika

Recenzuojamas mokslo žurnalas, leidžiamas nuo 1971 m. Per metus išeina 1 tomas (2 numeriai)
Elektroninę straipsnių versiją pdf formatu galima rasti internetinėje svetainėje:
<https://www.istorija.lt/leidiniai/mokslo-zurnalai-ir-testiniai-leidiniai/lietuvos-istorijos-metrastis/672>

ISSN 0202-3342
e-ISSN 2538-6549

© Lietuvos istorijos institutas, 2024
© Straipsnių autoriai, 2024

MOKSLO GYVENIMAS

PLEČIANT ISTORIJS DOKTORANTO TERITORIJĄ: APIE LIETUVOS ISTORIJS INSTITUTO DOKTORANTŲ VASAROS MOKYKLĄ

2023 m. liepos 1–4 d. Lietuvos istorijos institutas surengė antrąją doktorantų vasaros mokyklą. LII doktorantams skirtoje ir kartu su jais organizuotoje stovykloje instituto darbuotojai dalijosi žiniomis su jaunaisiais kolegomis, kūrėsi tarpusavio bendrystę.

Sprendimas studijuoti doktorantūroje reiškia, kad turėsi kelerius metus savarankiškai vykdyti mokslinį tyrimą ir įgyvendinti įvairius doktorantūros programos reikalavimus. Kartais atrodo, kad doktorantai neturi bendrų veiklų. Jie pasklidę po savo tyrimo temų kertes, archyvuose ir bibliotekose renka ir analizuoja medžiagą, nors neseniai kasdien kartu lankydavo paskaitas, kur dalindavosi savo išpūdžiais ir patirtimis. Taigi, pirmieji žingsniai pasirinkus akademinį kelią gali gluminti, ypač – kai nesi įsiliejęs į akademinės bendruomenės gyvenimą ir nežinai jo subtilybių. Tam, kad padėtų savo doktorantams, pasidalintų patarimais apie mokslinių tyrimų sklaidą, sumažintų doktorantų atskirties pojūtį, LII ir surengė šią vasaros mokyklą.

Vasaros mokykla vyko Dusetose, o jos data sutapo su čia vykusia kraštiečių švente, tad ir miestelis brudėjo labiau nei įprastai. Su Dusetų istorija doktorantai galėjo susipažinti vietinės gidės Dalios Vaitukaitienės vedamos ekskursijos metu pirmąją vasaros mokyklos dieną. Vaizdingoje ir ežeringoje vietoje įsikūręs miestelis, žinoma, labiausiai garsėja žiemą rengiamomis žirgų lenktynėmis, tačiau ir vasarą čia yra ką pamatyti: Sartų ežeras, istorinė bažnyčia su grafų Pliaterių funduota ir 1863 m. sukilimą menančia varpine, dailės galerija, skulptūrų parkas, Sartų ir Gražutės regioninių parkų direkcijos lankytojų centre įrengta interaktyvi ekspozicija ir kt.

Vasaros mokyklos užsiėmimus jaunesni doktorantai pradėjo nuo kūrybinio rašymo įvado. Istorikas ir rašytojas doc. dr. Tomas Vaiseta dalijosi patarimais, kokios metodikos

labiausiai pasiteisina siekiant parašyti pagaulų tekstą, kurį norėtųsi skaityti ne tik akademinės bendruomenės nariams, bet ir plačiajai visuomenei. Kelti klausimai, kaip pagerinti tekstą, kaip sukurti tinkamą stilių, kokią teksto struktūrą pasirinkti, kaip sugalvoti potencialų skaitytoją sudominsiantį pavadinimą. Mokyklos dalyviai bandė išgirstus patarimus ir pasiūlymus pritaikyti praktikoje. Doktorantai turėjo įsivaizduoti viltingą scenarijų, kad mokslinė disertacija jau parašyta ir apginta, todėl belieka pagal ją parengti mokslinę monografiją, kurią galėtų skaityti visi besidomintys tema. Simuliuodami tokią situaciją jaunieji mokslininkai rašė leidėjų dėmesį galinčias patraukti savo būsimųjų monografių ištraukas, kurias pristatę išklaušė pastabas, o aptardami savo tekstus galėjo įsivertinti gebėjimus greitai sukurti rišlų ir patrauklų tekstą tema, kuri iš pirmo žvilgsnio atrodo sausa ir pernelyg mokslinė.

Vasaros mokyklos dalyviai susipažino ir su platesnėmis Dusetų apylinkėmis, aplanė gamtinius ir istorinius krašto objektus: Pakačinių piliakalnį, partizanų žeminę, Antazavės dvarą, Sartų ežero apžvalgos bokštą. Ekskursijos objektus parinko patys vasaros mokyklos dalyviai, kurie, tyrinėdami skirtingas temas ir laikotarpius, galėjo dalintis žiniomis, praplėtė akiratį. Apskritai visos vasaros stovyklos metu doktorantai aptarinėjo savo mokslinių disertacijų temas, pasiekimus, sunkumus ir kitas patirtis. Tokie renginiai yra puiki galimybė suprasti, kad su savo tyrimu ir jo problemomis esi ne vienas: visi susiduria su įvairiais iššūkiais, gali vieni kitiems pasiūlyti jų sprendimų.

Trečiąją vasaros mokyklos dieną dr. Saulius Grybkauskas pristatė mokslinių straipsnių publikavimo įvairiuose tarptautiniuose moksliniuose žurnaluose galimybes. Jis aptarė, kaip susigaudyti dideliame ir painiame recenzuojamų mokslinių leidinių pasaulyje, kaip pasirinkti žurnalus, kuriems geriausia siūlyti savo tekstą, kurie tarptautiniai moksliniai istorikų leidiniai yra geriausiai vertinami. Be to, doktorantai gavo naudingų rekomendacijų, kokių specifinių ir kartais nerašytų mokslinių straipsnių rengimo taisyklių reikėtų laikytis siekiant, kad tarptautinis leidinys priimtų tekstą publikacijai.

Ilgametę darbo žiniasklaidoje patirtį turintis žurnalistas, publicistas Rimvydas Valatka pasakojo doktorantams, kokie istorinio pobūdžio ir istorikų rašomi straipsniai yra laukiamiausi žiniasklaidoje. Išklaušę jo pristatymą, doktorantai sužinojo, kokias teksto rašymo gudrybes pasitelkti, kad jis pasirodytų žiniasklaidoje ar kitose medijose, būtų populiarus ir skaitomas, kaip turi būti konstruojamas populiariajai medijai skirtas straipsnis, kaip išlaikyti produktyvumą rašant.

Vasaros mokyklos dalyviai keliavo į Daugpilį Latvijoje. Daugpilio universitete veikia Sakytinės istorijos centras, vadovaujamas profesorės Irenos Saleniecės. Ji kartu su savo kolegomis ir doktorantais kelerius metus rengia ekspedicijas, renka interviu iš įvairiose Latvijos vietovėse (daugiausia – Daugpilio kaimyniniuose Latgalos ir Sėlos regionuose) gyvenančių žmonių, o kartais tyrimai išsiplečia ir į Šiaurės Lietuvą. Doktorantai iš Lietuvos išklaušė išsamų pristatymą apie žmonių gyvenimo istorijų rinkimo procesą: pateikė jų

paiešką, konfidencialumą užtikrinančių dokumentų pasirašymą, interviu procedūrą, tinkamą pateikėjo atsakymų dokumentavimą, duomenų sisteminimą, apdorojimą, archyvimą, galiausiai – gautų rezultatų publikavimą. Daugpilio universiteto sakinės istorijos centre sukaupta didelė duomenų bazė, kuria gali naudotis vietinė istorija besidomintys mokslininkai. Vasaros mokyklos dalyviams beliko tik padūsauti, nes panašaus centro Lietuvoje nėra, todėl kiekvieno mokslininko atskirai surinkti interviu lieka išbarstyti po daugybę asmeninių archyvų be galimybės kitiems mokslininkams jais pasinaudoti.

Vasaros mokyklą užbaigė doc. dr. Aurimo Švedo paskaita apie istorijos komunikaciją. Jis pasakojo, kaip kalbėti apie istoriją, kuri kelia nesutarimų, atsiduria politinių batalijų lauke, kaip nepamesti moksliskumo dėmens. Pranešime aptartas didelis jaunų istorikų ekspertų poreikis medijoje, pasidalinta praktiniais patarimais, kaip tapti matomam viešajame erdvėje, kad radijo ir televizijos laidų prodiuseriai, internetinių portalų redaktoriai ir knygų leidėjai sužinotų apie naują veidą, galintį kalbėti viena ar kita istorine tema.

Keturios dienos Vasaros mokykloje Dusetose prabėgo greitai ir produktyviai. Pranešimai ir tarpusavio pokalbiai praturtino visus dalyvius. Lieka tik pasinaudoti gautomis žiniomis ir tikėtis, kad Lietuvos istorijos instituto vasaros mokykla tikrai taps kasmetine tradicija ir doktorantai kiekvieną vasarą turės galimybę neformaliai susitikti, praplėsti savo žinias ir savo „istoriko teritoriją“.

Aigustė Starkutė